

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Ван Цзянь**, 1992 року народження, громадянка Китаю, освіта вища – у 2018 році закінчила магістратуру Аньхойського педагогічного університету (КНР) за спеціальністю Музичне мистецтво.

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та стратегічних комунікацій України № 118 від 27 червня 2025 року, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:

Шаповалова Людмила Володимирівна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Рецензентів:

Белік-Золотарьова Наталія Андріївна – кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Романюк Ірина Анатоліївна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Опонентів:

Антонова Олена Григорівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського;

Гіголаєва-Юрченко Вікторія Олександрівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури

на засіданні 11 серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **Ван Цзянь** на підставі публічного захисту дисертації **«Ансамблеві форми вокальної музики у**

сучасній виконавській практиці: жанрово-стильова специфіка»
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та стратегічних комунікацій України.

Науковий керівник: **Зінченко Вікторія Олександрівна**, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, робота містить науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень. Наукова праця є завершеною і самостійною, актуальність обраної теми обумовлена відсутністю системного дослідження, що розкриває еволюцію сучасної вокальної виконавської практики та трансформацію музично-освітніх стратегій у глобалізованому культурному просторі; необхідністю розвитку вокального ансамблевого виконавства, насамперед, в оперному жанрі як засобу збагачення сучасної виконавської практики; важливістю ґрунтовного засвоєння ансамблевих форм у навчальній практиці академічного вокалу, зокрема у системі китайської музичної освіти, де ансамбль виступає не лише навчальним, а й соціокультурним інструментом; завданням комплексного музикознавчого осмислення ансамблю як динамічної моделі взаємодії, що розгортається на перетині жанрово-композиційної структури, драматургічного розвитку та інтерпретаційної відкритості. Робота висвітлює значущі для сучасної науки питання, має наукову новизну та практичну цінність, містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що засвідчують важливість проведеного дослідження для сучасного музикознавства та мистецької практики. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувачка має **3** наукових публікації за темою дисертації у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Ван Цзянь (2025). Ансамблевий спів як феномен західноєвропейської музики: історичний дискурс. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 74, 212 – 230.

DOI 10.34064/khnum1-74.10

https://intermusic.kh.ua/vypusk74/problems_74_10_Jian_212-230.pdf

2. Ван Цзянь (2025). Вокальні ансамблі у творчій практиці Європи та Китаю: традиції, трансформації, сучасні тенденції. *Fine Art and Culture Studies*, (1), 8–13. DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-2>

<http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/2259>

3. Ван Цзянь (2025). Дуєтні сцени в опері Цзінь Сяна “Король Чу”: жанрові моделі, інтонаційна стилістика, ансамблева взаємодія. *Актуальні*

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

Шаповалова Людмила Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із питаннями, зокрема:

1. *Хотілося б почути Ваші роздуми про природу онтологічного «трикутника» оперного жанру, в якому діє мистецький синтез: «сольний СПІВ (поезія, слово) – Оркестр (гра, пластика рухів, танець) – хор (коментатор)». Де місце вокальних ансамблів на «жанровому дереві» оперної музично-театральної практики?*

На всі питання голови здобувачка надала повну відповідь, зокрема, вона зазначила, по-перше, згідно теорії Аристотеля про художні роди: сольна арія – це лірика, хор – це епос або оповідь, нарратив. А вокальний ансамбль – ланка драматичної дії! Після ансамбля, як правило, відбувається якась подія, нова якість, зміна сценічної ситуації! Тому всередині цього жанру в опері не може бути статичності – тільки перед-очікування, рух уперед! По-друге, від філософії Гегеля: хор – обов'язковий елемент опери від греків до Вагнера і далі. Він вказує на загальне, суспільну думку (*МІ*). Арія – це символ *Я*, суто суб'єктивно про себе, свої переживання. Тоді як дуєт або тріо – це особливе – середина, рух між *МІ* та *Я*, і слухачу дуже потрібне розуміння гармонії між загальним та особистим.

Белік-Золотарьова Наталія Андріївна, кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із питаннями, зокрема:

1. *Як відомо, в програмах мистецьких ЗВО з підготовки вокалістів існують окрема дисципліна з фаху «Ансамбль». Скажіть, які виконавські складності зустрічаються на шляху – сольного до ансамблевого співу? Як впливає на спільне виконання ритм – часовимірвальна основа музики?*

2. *Яка роль в психології вокального ансамбля відводиться симфонічному оркестру як складовій жанру?*

На всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили рецензента, зокрема здобувачка зазначила, що виконавські складності базуються на розумінні комплексу завдань, які вирішує співак, коли він не один на сцені. Головне – це спільне мислення. Основою психології ансамбля є відчуття єдиного дихання – темпо-ритму! Як відомо, ритмічні складності визначає мова оригіналу. Тому, співати злагоджено удвох означає, що треба працювати не тільки над інтонацією, а в першу чергу – над словом! Головне – дикція, спільна артикуляція;

бути єдиним художнім організмом – *МИ* як *Я* один! Іншим чинником злагодженого співу є розуміння гармонічної мови, яка впливає на синтаксис в європейській мові, а в китайській музиці цю роль виконує ладогармонія. Існує закономірність між ударною долею і жанром мелодії. Чим вона більш лірична – тим складніше ритмічний малюнок, який підкорюється широкому диханню. Чим простіша – то ближча до танцювальності. Здобувачка наголосила, що ансамбль є дуже корисним засобом виховання професійних навичок співака на оперній сцені, і не тільки.

Щодо ролі симфонічному оркестру в психології вокального ансамблю здобувачка відзначила, що інструментальний супровід в європейській опері не є антагоністом – він не заважає співу, а підтримує гармонічно, ритмічно. Ясною фактурою підкреслює музичний зміст вокального співу. Втім, якщо співак не слухає оркестр, то він не зможе самостійно вести свою партію, тому треба відчувати єдність не тільки з іншим вокалістом – учасником ансамблю, бо існує проблема ансамблю з оркестром. Йдеться про складний, але злагоджений художній організм, в якому добре функціонують усі ланки музичного процесу, а слухач немає це помічати!

Романюк Ірина Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із деякими зауваженнями і запитаннями:

1. Визначення ансамблю як метафори художньої комунікації є одним із наскрізних концептів дослідження. Водночас, його інтерпретація переважно подається в узагальненому філософсько-культурологічному ключі. Чи могли б Ви конкретизувати: у чому саме полягає механізм втілення цієї метафори в контексті сценічної взаємодії виконавців? Наприклад, у яких інтонаційно-драматургічних віхах опери Ши Гуаннаня «Цюй Юань» це проявляється найбільш рельєфно?

Всі зауваження були взяті до уваги, на всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили рецензента. Зокрема, здобувачка зазначила, що поняття ансамблю як метафори художньої комунікації в межах її дослідження розглядається не лише як сукупність голосів, що звучать одночасно, а як структурований інтонаційно-смысловий простір, де кожен голос зберігає автономію, але водночас функціонує у взаємодії з іншими. Така модель ґрунтується на принципі співіснування відмінностей у межах єдиної драматургічної дії через організацію ансамблю як сценічного діалогу. Зокрема, в опері Ши Гуаннаня «Цюй Юань», дуєт головного героя з духом коханої постає як музичне втілення діалогу між пам'яттю і справжнім переживанням. Здобувачка підкреслила, що ансамбль у цьому контексті реалізує функцію не

лише музичної взаємодії, а й художньо-комунікативного моделювання міжособистісних і культурних зв'язків.

Антонова Олена Григорівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, із запитаннями, зокрема:

- 1. Які саме види оперних ансамблів Ви вирізняєте за функціональним критерієм?*
- 2. Оскільки серед тринадцяти проаналізованих ансамблів більшість складають дуети і лише один – терцет, то виникає питання: такий вибір віддзеркалює загальне домінування в сучасних китайських операх саме дуетних різновидів ансамблю чи він обумовлений іншими чинниками – художніми якостями, стрижневою роллю у драматургічному розгортанні тощо? Чи просто обраним матеріалом?*

На всі поставлені питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили опонента, зокрема зазначила, що традиційно функції оперних ансамблів розрізняються за участю в цілісній драматургії (репрезентація, розгортання сюжетної колізії, резюме в фінальних сценах опери). У прикладах наведених здобувачкою функції оперних ансамблів діють саме таким чином і в цьому вбачається паралель до європейської традиції.

Щодо матеріалу дослідження здобувачка зазначила, що такий вибір був обумовлений певними художньо-драматургічними чинниками та виконавською специфікою. Дуети в операх, які були проаналізовані, мають ключове значення у композиційно-драматургічній будові твору та є основою розвитку його внутрішньої колізії. У більшості опер дует є ключовою подією у розкритті стосунків між персонажами та драматургічно значущою складовою опери.

Гіголаєва-Юрченко Вікторія Олександрівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури із запитаннями, зокрема:

- 1. У підрозділі 1.1 здійснено великий історичний огляд еволюції ансамблевих форм у європейській музиці. Проте між бароковою традицією (зокрема у творчості Г. Ф. Генделя) та класичною моделлю ансамблю (у В. А. Моцарта) простежуються суттєві відмінності у принципах драматургії, тембрової організації, структурної динаміки. Чи не вважаєте Ви доцільним докладніше зіставити ці два періоди з погляду функції ансамблю як носія психологічної дії?*
- 2. У другому розділі дисертації широко представлено нотний матеріал з опер сучасних китайських композиторів. Просимо уточнити: на яких джерелах нот Ви ґрунтувалися при аналізі цих творів? Якими є можливості їхнього*

доступу для наукового чи виконавського вивчення у закладах вищої музичної освіти України?

На запитання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила опонента. Здобувачка зазначила, що у дисертації вона окреслила загальну історичну еволюцію ансамблевих форм; наголосила на відмінностях між бароковою та класичною моделлю ансамблю, зокрема у творчості Ф.Генделя та В.А.Моцарта. Здобувачка підкреслила, що функція ансамблю як носія психологічної дії змінюється і це питання варте подальшого дослідження.

Щодо нотного матеріалу з опер сучасних китайських композиторів здобувачка зазначила, що використовувала нотні джерела, які отримала з бібліотек Китаю (Центральної музичної консерваторії, Китайської національної музичної академії в Пекіні), електронні версії клавирів з приватних бібліотек. Щодо доступу до цих матеріалів в Україні, то він, на жаль, поки що обмежений. Здобувачка підкреслила, що існують перспективи інтеграції цього репертуару в освітні програми через адаптацію, переклад і спільні виконавські проекти.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували 5 членів ради,

«Проти» проголосувало 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Ван Цзянь** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради



Людмила ШАПОВАЛОВА